

Autor: Jordi Pujol

Fòrum Xina-Europa, Xina, 2-7 d'octubre de 2005

La construction de la paix et le dépassement de la souveraineté

L'objectiu fonamental del procés d'unitat europea fou la pau. Encara fa pocs anys, lluny dels impulsos fundacionals dels anys 50 i 60, quan a Roman Herzog, president de la República Federal d'Alemanya li varen preguntar el perquè de la Unió Europea va dir la pau. No va dir el progrés econòmic o social, va dir la pau.

I és que en només 69 anys, entre 1870 i 1939, Europa havia viscut tres guerres importants. I entre les dues grans guerres de 1914-1918 i 1939-1945 només varen passar 21 anys. Europa estava abocada a la destrucció.

De la pau i de la voluntat de tots els pobles d'Europa d'utilitzar bé la pau n'han derivat moltes conseqüències positives. Extraordinàriament positives. Europa és avui el mercat més gran de Món, i el seu model de societat és el que millor combina la creació de riquesa i la seva distribució, i la que millor garanteix la llibertat política, religiosa i cultural. I ha aconseguit un nivell molt alt d'unitat política i econòmica. I tot això d'una manera pacífica. Cosa que és excepcional, ja que tots els processos que hi ha hagut a la història d'unificació han provocat poca o molta violència o imposició. Sovint molta.

És cert que Europa passa ara un moment difícil. Li manca lideratge, no posa prou atenció a alguns objectius de modernització i de competitivitat, ha aguantat malament les reformes econòmiques i socials que la van veure néixer i presenta una baixa demografia. Tot i això, malgrat tot, continua sent una història d'èxit. Una bella i extraordinària història.

L'any 1957, Paul-Henri Spaak, un dels promotors de la unificació europea, va parlar en ocasió de la signatura del Tractat de Roma de la «inmensa aportació del que es pot considerar com una de les grans transformacions voluntaristes més grans, no basada sobre la força, sino sobre l'apel·lació a la intel·ligència». Aquest esforç s'ha vist recompensat en diversos aspectes per a l'èxit.

Com hi hem arribat? Primerament, gràcies a una gran voluntat política. Aquesta voluntat ha estat reforçada pel record de les grans tragèdies europees (i mundials) del segle XX i per la seguretat que la violència europea seria irreversible sense pau i sense amistat.

Segon, per l'aplicació d'un mètode gradual i una posada en marxa d'alguns recursos de base (al principi, el carbó i l'acer). En tercer lloc, per la renúncia

dels partits a la sobirania nacional que va ser assumida per les institucions centrals europees (sobretot, Parlament i Comissió). Aquest ha estat un dels punts més difícils de tot el procés, però s'han fet grans avenços. Quart, per la concentració dels Estats. I per últim, per l'acceptació d'un model econòmic i social comú, encara que causant nombroses particularitats racionals.

I en la base de tot això hi ha un conjunt de valors comuns i un acord bàsic sobre el model de societat. Un model basat en la democràcia, l'economia del mercat, el creixement econòmic i l'Estat del Benestar.

Per a calibrar bé l'èxit del procés cal recordar que Europa és un Continent d'una molt gran diversitat. De llengües i cultures, de tradicions, de consciència històrica, de mentalitat nacional, de nivells de desenvolupament, d'estructures socials. En el passat també de religions, ara no tant de molt. Fins i tot dintre d'alguns Estats hi ha més d'una llengua –per exemple és el cas d'Espanya amb el català, el basc i el gallec- que també han de ser respectades.

Tot això té especial importància en el nostre temps marcat pel fenomen de la globalització. En aquest sentit, la UE no envia al Món només un missatge de pau i de multiculturalisme, i de progrés econòmic i social, sinó també de convivència entre pobles i cultures, i demostra que les grans unitats són compatibles amb el respecte de les identitats. I això també té un especial valor, perquè ara que tantes coses es poden fer sense agrupar-se, i per tant, sense que poc o molt els Estats renunciïn a una part de la seva sobirania, i les cultures es relacionin, i hi hagi migracions molt importants, té especial valor que Europa demostrï que el procés d'unitat és compatible amb la preservació de les identitats.

Finalment, del procés d'unificació europeu val la pena subratllar-ne un altre aspecte positiu, i és que ha introduït molta estabilitat a tot el Continent. Estabilitat política i econòmica sobretot. I ha consolidat arreu la democràcia. Sense la UE ni Espanya ni Portugal ni Grècia hauria pogut passar de la dictadura a la democràcia, ni transformar-se tant econòmicament i socialment. I pels països del Centre i de l'Est d'Europa els canvis que han hagut de fer després de 1990 haurien estat molt més difícils, potser impossibles.

Això lliga amb un altre tema que serà objecte d'estudi en aquest seminari, i és que la UE ha estat i és un instrument eficaç de reducció dels desequilibris de desenvolupament.

Molt probablement l'experiència europea té poc a veure en aquest sentit amb la realitat xinesa, i en general asiàtica.

No sembla que la Pau, el progrés i la seguretat a Àsia s'hagin de fonamentar en renúncies de sobirania entre els grans Estats. Segurament la relació entre aquests Grans Estats s'ha de basar en dos pilars. El primer, el respecte precisament de la sobirania de cadascú.

El segon, en la relació i un diàleg entre els Estats que permeti la col·laboració, sense renúncia de sobirania.

I finalment hi ha un tercer factor que la pau, l'equilibri i el progrés del Món reclamen, que és la col·laboració a escala planetària de les grans regions econòmiques i polítiques. Que sobretot són tres: Àsia, Europa i USA. Amb l'afegit de Rússia que en el futur tornarà a tenir un pes econòmic i polític important. I amb el benentès que si bé els USA són una unitat ben definida, Europa en canvi s'està definint ara com a unitat. I a Àsia coexisteixen la Xina, la India, i el Japó i altres estats de menys pes però tot i així molt importants. Amb tot sembla evident que la Xina jugarà el paper més principal. Per ella mateixa, i per la influència que tindrà a tot Àsia. Una Àsia orientada cap al progrés econòmic i social i amb voluntat de tenir un pes molt important en el Món. I és en aquest punt que la relació d'Europa amb Àsia en general, però molt particularment amb la Xina pot ser molt benèfica. D'una Europa unida, perquè si no no dóna el pes. No dóna el pes ni polític ni econòmic. Només es pot reclamar participar en la política mundial des d'una perspectiva multilateralista si es té un pes suficient. Que Europa no pot tenir a través dels seus Estats individualment, sinó a través d'una UE que asseguri la pau, la cohesió i la unitat d'acció. D'una Europa, per tant, on els Estats hagin estat capaços de fer renúncies de sobirania en benefici de la UE.